

KORONASTA LISÄHAASTEITA MYÖS PAIKKA AUKI -TYÖNTEKIJÖILLE

Teemme Paikka auki -ohjelmassa (ks. <https://www.paikka-auki.fi/>) jatkuvaa seurantaohjelman avulla SOTE-järjestöihin palkattujen työntekijöiden kokemuksista. Korona-poikkeusolojen myötä lisäsimme säännöllisesti toistuvaan työntekijä-kyselyymme ajankohtaisen lisäkysymyksen:

Kerro miten maaliskuussa alkaneet Korona-poikkeusolot ovat mahdollisesti vaikuttaneet sinun työtilanteeseesi: *Onko töiden aloittaminen / työtehtäväsi / työaikasi muuttuneet jotenkin poikkeusolojen takia? Millainen tilanne työyhteisössäsi on ollut kevään aikana? Miten työn tekeminen on sujunut kevään aikana ja miltä se on tuntunut?*

Saimme tähän kysymykseen vastauksen 139:ltä Paikka auki -työntekijältä touko-kesäkuun vaihteessa 2020¹.

Yleisesti, Korona-pandemia on asettanut haasteita kaikille työyhteisöille ja työntekijöille. Työn tekeminen siirrettiin nopealla tahdilla etänä tapahtuvaksi toiminnaksi myös sote-järjestöissä. Joitakin yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta, suuri osa poikkeusolojen aikana tehtävästä työstä tehdään/tehtiin etänä, työntekijöiden kotoa ja sosiaalisia kontakteja välttäen.

Paikka auki -työntekijöiden kokemukset työstä poikkeusolojen aikana näyttävät kyselyvastausten perusteella jakautuvan kahtia. Vajaa kolmannes (48 työntekijää) kertoo töiden sujuvan yllättävänkin hyvin ja heidän vastauksissaan kerrotaan eri tavoin myönteisistä kokemuksista. Hieman suurempi joukko (55 työntekijää) kertoo työn sujumisesta ja/tai omassa jaksamisessa koetuista haasteista. Muiden (36 työntekijää) vastauksissa kuvaillaan työskentelyolosuhteissa tai työn organisoinnissa tapahtuneita muutoksia tavalla, joissa kokemusten myönteisyys tai kielteisyys ei käy ilmi.

Suuri osa vastaajista kertoi aloittaneensa Paikka auki -työt juuri ennen Korona-kriisin puhkeamista maaliskuussa. Joillakin työn aloitusta lykättiin sovitusta ajankohdasta 1-2 kuukaudella ja neljä työntekijää kertoi joutuneensa lomautetuksi useammaksi viikoksi.

Uuden työn aloittaminen vähäisellä, erikoisella ja ”etänä” toteutetulla perehdytyksellä on ymmärrettävästi ollut monille työntekijöille merkittävä haaste. Uuden työn aloittaminen on kenelle tahansa aina iso haaste. Vaikeasta työmarkkina-asemasta tulevalle henkilölle nämä haasteet voivat olla hyvinkin suuria, kun tutustuminen omaan (ensimmäiseen) työpaikkaan, työpaikan ihmisiin ja fyysiseen työympäristöön on monilla jäänyt muutaman päivän tai viikon mittaiseksi. Työnkuva ei vastaakaan sitä, mistä työsopimuksen solmimisen yhteydessä sovittiin ja suunniteltuja työtehtäviä muokataan uusiksi ns. korvaavilla työtehtävillä.

Tämä kaikille yllättävä tilanne ja siitä pyydyt kuvaukset tuovat esiin enemmän hankalia kokemuksia kuin aiemmissa työntekijäkyselyissämme. Samaa kysymystä ei tietenkään ole aiemmin esitetty ja ns. ”normaalioloissa” kriittiset vastukset työssä koetuista epäkohdista ovat olleet harvinaisia. Paikka auki -ohjelman avulla sote-järjestöihin palkatut työntekijät ovat pääsääntöisesti hyvin motivoituneita ja työtilaisuuteensa sitoutuneita työntekijöitä, joilla sekä pärjäämisen että onnistumisen ja näyttämisen halu ovat korkeita.

¹ Kyselyn alustava, arvioitu vastausprosentti oli n. 70%. Vastaajista 70% nuoria (alle 30 v.), 70% naisia, 70% on aloittanut työt kevään 2020 aikana, 13% on ensimmäisessä työpaikassaan, 60% ei ole aiempaa kokemusta sote-järjestöistä.

Kun nyt annetuissa vastauksissa yli kolmannes työntekijöistä kertoo heille vaikeista tilanteista, voi poikkeusolojen työtilanteita perustellusti pitää monin tavoin haastavina:

- työhön tutustuminen on ollut vaikeaa ja (etänä annettu) perehdytys on monilla jäänyt ohueksi
- ohjausta ja tukea työpaikalta on ollut tavallista vaikeampi saada tai se ei ole vastannut vielä varsin kokemattomien työntekijöiden tarpeita
- paine itsenäiseen työskentelyyn ja kokemukset yksinäisestä työskentelystä ovat tavallisia
- työtilanteet vaihtelevat: toisilla on (välillä) liikaa töitä ja kiire korostuu vastauksissa aiempaan verrattuna enemmän. Toisilla taas on (välillä) liian vähän töitä, joka herättää epävarmuutta ja hankalia tunteita
- suunniteltujen töiden tilalle on vaihtelevalla menestyksellä luotu ns. korvaavia työtehtäviä

Monet vastaajat kertoivat, että ymmärtävät tilanteen erikoisuuden, mutta ovat kokeneet sen tylsistyttäväksi, raskaaksi ja uuvuttavaksi. Muita vastauksissa usein toistuvia tunteita/kokemuksia olivat lisääntynyt stressi, riittämättömyyden ja syyllisyyden tunteet (siitä tekeekö tarpeeksi palkkansa eteen), yksinäisyyttä työpäivien aikana, ulkopuolisuuden kokemuksia, keskittymisvaikeuksia, motivaation hakemista, vaikeuksia pyytää apua. ”*Masennus, unettomuus ja ahdistuneisuus ovat nostaneet päätään voimakkaasti poikkeustilan aikana.*”

Työn tekeminen kotioloissa on myös monille ollut eri syistä haastavaa: lapset pyörivät jaloissa, ahtaat tilat, huono ergonomia ja tylsistyminen. Joillakin on takana elämäntilanne, jossa jatkuva kotona oleminen ja työn tekeminen kotisohvalta ei todellakaan tunnu mielekkäältä eikä terveelliseltä.

Useammassa vastauksessa kerrotaan myös pettymyksistä ja turhautumisesta, kun ei pääsekään näyttämään omaa osaamistaan, tutustumaan tärkeisiin ihmisiin ja oppimaan niitä taitoja, jotka olisivat jatkopolkujen löytämisen kannalta ensiarvoisen tärkeitä. Muutamat kertoivat olevansa huolissaan siitä, että nyt saatu mahdollisuus ja ”näytön paikka” valuu/menee ohi tai jää hyödyntämättä.

Näiden edellä kuvattujen haasteiden ja hankalien kokemusten lomassa monet vastaajat myös kehuvat työyhteisöjään kannustaviksi, ymmärtäväisiksi ja avoimiksi. Niiden kerrotaan pysyneen yhdessä ja yllättävänkin tiiviinä erilaisin virtuaalisesti toteutettujen hetkien ja Teams/Zoom - palaverien avulla. Myönteisiä kuvauksia työyhteisöjen kannustavuudesta varjostavat muutamat kuvaukset työyhteisöjen ahdistavasta, kiristyneestä ja sekavasta ilmapiiristä, kun niissä puhutaan myös henkilökunnan lomautuksista. ”*Työyhteisössä selvästi etsitään vielä tapoja kommunikoida ja purkaa stressiä rakentavalla tavalla.*”

Kolmannes vastaajista ei (onneksi) ole kokenut poikkeusoloja yhtä haastavina. Paikka auki - työntekijöiden **työ- ja elämäntilanteet vaihtelevat suuresti ja haastava tilanne ei vaikuta kaikkiin samalla tavalla**. Poikkeusoloja pääosin myönteisesti kuvailevissa vastauksissa työntekijät kertovat, että alun sekavuuden / asioiden järjestymisen jälkeen etätöiden sopivan heille hyvin; joillekin jopa paremmin: ”*vaikka enemmän on joutunut huolehtimaan työpäivien rakenteesta, työn ja muun elämän rajaamisesta.*” Osa on kokenut siirtymisen etätöihin helpoksi, uusien työtehtävien opettelu mielenkiintoiseksi ja mukavaksi. ”*Meillä on ollut ohjeistus, että etätöitä kannattaa tehdä, jos vain mahdollista. Olenkin tehnyt etänä kotona paljon töitä, kun työni on muutenkin hyvin tietokonepainotteista ja sopivia työtehtäviä on ollut kotona tehtäväksi. Työyhteisössä on ollut muutoksia, kun ihmiset ovat tehneet paljon töitä etänä, mutta asioista on selvitty hyvin ja töitä päästy jatkamaan. Sosiaalisuus on vähän kärsinyt poikkeusoloista johtuen, mutta tilanteeseen on vain pitänyt tottua. Yhteyttä on voinut pitää puhelimitse tai sähköpostilla, tarvittaessa tavattu kasvojen hygieniasoista huolta pitäen.*”

Sekä vastaajien erilaiset työtehtävät että heidän tietotekniset valmiudet jakavat kokemuksia voimakkaasti. Toisille siirtyminen etätyöskentelyyn ei muuta työtehtävien luonnetta juuri lainkaan ja oman osaamisen jakaminen työyhteisössä on myös vahvistanut työkokemuksen hyviä puolia: **"Meidän nuorempien työntekijöiden IT-taidot etäyhteyksiä varten ovat saaneet arvostusta."**

Poikkeusolojen myötä työtahti on paikoin muuttunut ja hidastanut työn tekemisen rytmi on tarjonnut joillekin enemmän aikaa perehtyä rauhassa uusiin tehtäviin. Työolot ja -ajat koetaan vapaampina, työ määrä vaihtelee ja jotkut kokevat työkykynsä jopa parantuneen etänä ollessaan.

Myönteisten kokemusten lomassa monet kertovat myös saavansa hyvin tukea ja opastusta työyhteisöstään ja kokevansa uusien työmuotojen opettelun innostavana. Samalla moni kertoo myös kaipaavansa takaisin toimistoon ja että: **"alku olisi varmasti ollut helpompi, jos olisin ollut ensimmäiset viikot toimistolla."**

Oppisopimuskoulutuksessa oleville poikkeusolot ovat tarkoittaneet sitä, että työaika on nyt käytetty tavallista enemmän opiskelutehtäviin ja että: **"Näyttöihini liittyen suunniteltuja toimintoja on jouduttu siirtämään syksylle."**

Vastauksissa, joissa kokemusten sävy on neutraalimpi (36 kpl), kuvaillaan poikkeusoloihin siirtymisen vaiheita, toimipisteiden sulkemista, etätyöskentelyn erilaisia muotoja ja/tai erilaisten tilanteiden siirtämistä tuonnemmaksi. **"Tapahtumajärjestämistä ei ole ollut normaaliin tapaan. Vaikea muuten arvioida, kun olen aloittanut työt poikkeusolojen aikaan. Ehkä ollut hitaampaa päästä työyhteisöön mukaan, koska suurin osa työntekijöistä ollut etätöissä. Töitä on riittänyt monipuolisesti, johon olen tyytyväinen. Lisäksi saan työnohjausta ja mentorointia säännöllisesti. Perehdytystä aina uusien asioiden eteen tullessa."**

Puolivuositain toteutettavassa kyselyssä kysytään myös (vakio-kysymyksenä) työsuhteensa alkupuolella olevilta henkilöiltä: **"Miten työn aloittaminen/alkuvaiheet sujuivat? Kuinka selkeä kuva sinulla on työtehtäviesi sisällöstä ja siitä, mitä sinulta odotetaan niihin liittyen?"** Tähän kysymykseen saimme vastauksen 98 työntekijältä (muut ovat työsuhteensa loppupuoliskolla).

Vastaukset työn aloittamista koskevaan kysymykseen ovat myönteisempiä kuin edellä kuvatut korona-poikkeusolojen vaikutukset. Kaksi kolmesta työntekijästä kertoo, että aloittaminen on sujunut hyvin: **"Sain hyvän perehdytyksen ja töiden aloitus on sujunut hyvin. Harmittaa vaan, kun ei ole päässyt näkemään suurinta osaa työkavereista muuten kuin etänä. Vähän olen vielä pihalla, että mitä kaikkea voin tehdä, mutta eiköhän se tässä selviä pikkuhiljaa."**

22 vastaajaa kertoo sekä myönteisistä että hankalista kokemuksista: **"Vähän on vielä auki mitä syksyllä voidaan alkaa tehdä. Alussa oli myös vähän hakusessa mikä minun työtehtävä käytännössä on, koska en tavallaan ole minkään jo olemassa olevan työryhmän jäsen (vaikka minut onkin otettu hienosti vastaan) ja mitään, mitä oli suunniteltu ei voitukkaan toteuttaa. Perehdytys oli aika sekaisaa ja sai paljon itse etsiskellä tietoa. Oma mentorini on ollut iso apu ja hänen kanssaan olemme pitäneet kiinni vähintään kerran viikossa olevasta palaverista teamssin kautta."**

Vain 11 työntekijää kertoo ensisijaisesti, että työn aloittaminen on ollut vaikeaa: **"Alku oli haastavaa ja työnkuva oli sekava, koska olin järjestöllä ensimmäinen, joka tekee tätä tiettyä työtehtävää. En tiennyt, mitä multa vaaditaan työntekijänä. Oli haastavaa rajata omat työtehtävät muiden työntekijöiden työtehtävistä. Juuri, kun pääsin kiinni työnkuvaani vähän paremmin, niin tuli korona, joka sekoitti oman pakan täysin. Tämä on myös stressannut itseäni."**